

MIMO KATEGORII

Už v porodnici to prý bylo dost nejasné. Mamince na sále ohlásili holčičku, ke kojení jí nečekaně přinesli neznámého chlapečka a nakonec jí zase přidělili holčičku. Do mých deseti let, kdy bylo jasné, že jsem zdělila habsburský nosík po babičce Herzigové, si asi nikdo nebyl moc jistý, zda patřím k dětem počatým v manželském loži anebo zda nejsem nalezenec. To ale trochu předbívám.

Byly mi tři roky a rodiče si všimli, že mám v jednom oku jakoby rozstříknutou duhovku. Následně zjistili, že potmě tápu. Pan profesor, oční odborník, k němuž mě přivedli, pravil – tohle je mimo veškerou kategorii, nicméně pigmentóza, kterou jsem na sítnicích vaší holčičky diagnostikoval, je též ojedinělá záležitost. Psala se padesátá léta a tehdy byly děti buď tupozraké, šilhavé nebo slepé. Anebo bezchybně viděly. Nic z toho se mě netýkalo.

Hrála jsem na několik hudebních nástrojů, protože pan oční profesor rodičům slíbil, že v patnácti budu zcela slepá. Jako taková už bych zřejmě do nějaké kategorie mohla patřit. Takže rodiče usoudili, že mám-li hudební nadání, které v tu dobu patřilo k mýtům o nevidomých, bude dobře, když je budu rozvíjet.

Chodila jsem na piáno, na zpěv, na sborový zpěv, na kytaru. Jenže se mi strašně líbil jeden blonděť František a já jsem s ním chtěla hrát v orchestru Lidové školy umění. Prosadila jsem si hoboje. Mimo veškerou kategorii, protože dívky hrávaly v orchestru na housle nebo na flétnu. František odešel na konzervatoř a já se dala na lehkou atletiku.

„Na krátké jsi moc dlouhá, nemáš odpich. Na dlouhých jsi přebytečná, už tam mám víc holek, než zmůžu. Budeš běhat půlky, tam nikoho nemám,“ rozhodl trenér navždy o mé lehkootletické kariéře. Když potom brzy na to zemřel, dozvěděla jsem se od jiných trenérů, že jsem úplně mimo kategorii a jestli nechci přejít na Slávii, tam bych měla větší šance. Nechtěla jsem.

Mé vrstevnice začaly chodit do tanečních. Já začala chodit na Traditional jazz studio Pavla Smetáčka, kde se tančil charleston, swing a quickstep. Ve třídě, kde si o přestávkách spolužačky nacvičovaly kroky na polku a valčík, jsem se s tradicionálem nějak nechytala.

Studovala jsem gymnázium, dříve střední všeobecně vzdělávací školu. Měla jsem jít do jiné takové školy, která byla pro slabozraké. Jenže já jsem z těch slabozrakých uchazečů byla jediná, komu stačila první lavice u okna a nezvětšené písmo. Tak mě nevzali. Na té škole, kam mě vzali, nikoho podobného neměli, a tak nastaly rozpaky. Nakonec mi tu první u okna nechali celé tři roky. Jen mě osvobodili ze stavebních prací, když spolužákovi Nechlebovi spadla na hlavu traverza, neboť socialistický student musel během střední školy pochopit, jak si vede dělnický lid. My jsme se to učili chápat na staveništi. Tehdy z toho byl průšvih a tělocvikářku na nějakém konziliu napadlo zmínit, že když tentokrát spadla ta traverza na zdravého Nechlebu, jestli by se nemohlo stát, že příště si výuka praktických dovedností vybere za oběť třeba tu holku z béčka, která má závratě na kladině. To jsem byla já. Ocitla jsem se mimo kategorii odborníků na stavební práce, ale dovolili mi v rámci teorie rýsovat nárys, bokorys a půdorys a také schéma vyzdívání rohu cihlami.

Vysokou jsem studovala na Slovensku, aniž bych se vměstnala do nějaké kategorie. Jediná Češka na jediné škole svého druhu v republice a ještě těžce zrakově postižená a jediná těhotná. Dvakrát. Byla jsem tak podezřelá, že mi ani nedovolili nahrávat si na kazeťák přednášky. Logik to nepovolil naprosto

kategoricky. Sám nemaje jednu ruku chápal sice, co je být mimo kategorii, ale vizuálně na mě neshledal žádnou vadu a tak jsem si ty přednášky musela psát fixy na velké kusy papíru. Nikdo jiný to nedělal. Z logiky jsem dostala výbornou. Dr. Logik zavíraje můj index, spokojeně konstatoval, „vidíte, že to jde“. Podobně tomu bylo i při arteterapii, kdy pan profesor neopomněl zdůraznit, že zná skoro slepou paní, která maluje akvarely a že pozná, když si nechám kresby od někoho udělat. „Až tak zle nevidíte, keď můžete cestovat z Čech a ešte řarchavá!“ Taková logika by se možná líbila i panu Logikovi.

V práci jsem byla jediný odborník s těžkou zrakovou vadou, který se zabýval problematikou osob s vadami sluchu. Pravda je, že nikoho podobného dosud neznám. V komunistické rodině svého manžela jsem byla nejen jediná přisleplá, ale též jediná chudá a jediná křesťanka. Nějak sice tuto výjimečnost unesli, ale znervózňovalo je, že jsem prakticky nezařaditelná.

Zdálo by se, že mám, jako každý, standardní neřesti a zlovyky. Jejich projevy však standardní být nemusí, zvláště u mne. „Dneska, když si chci zakouřit, abych běžel vedle vlaku. Už ani na hajzlíku se nesmí,“ pravil jeden spolucestující na trase Bratislava - Praha. Hluboce jsem se nad sebou zamyslela a následně jsem navštívila protikuřáckou poradnu. Všichni se zde bavili veselými historkami na téma, jak sami sebe přelstí, když si cigarety nechají v poštovní schránce a musí si pro zakázané ovoce hezky z pátého patra bez výtahu do přízemí. Anebo jak do krabičky nechají propašovat cigaretku nacpanou nějakým hnusem a tím oddálí chuť na kouření, protože co kdyby si zapálili něco nezapného...? Seděla jsem v té skupině, když se zeptali, kolik kouřím. Po mé pravdivé odpovědi se všichni hrozně smáli a žďuchali se navzájem výmluvnými gesty. Tak pitomou závislačku, která sem přijde s nějakými patnácti Spartami za den, to aby pohledal. Oni že to mají od třiceti nahoru...

Po nějaké době jsem začala chodit do kurzu pro snižování nadváhy. Vážila jsem sedmdesát kilo, což bylo o pět víc, než jsem chtěla a než předpokládaly tabulky. Mezi těmi roztomilými baculkami jsem vypadala jak nemocná, a tak jsem tam přestala chodit. Bylo to trapné. O třicet let později jsem v Texasu zažila podobný pocit, který však byl velmi povznášející. Patřím sice v naší krajině mezi ženy s nadváhou, ale v Texasu jsem mimo takovou kategorii. Tam vypadám jako nemocná. Chcete si připadat hubení? Jeďte do USA a žádný výživový poradce vás do kategorie obézních nikdy nezařadí! Chodím cvičit do kurzu Pilates pro seniory. Jsem nejstarší a nejslepější. Nepatřím do jejich kategorie, ale mají mě tam rádi, a tak spolu s ostatními příčinlivě funím v první řadě u okna. Instruktorka o mě všechno ví, je velmi pozorná a vstřícná, zřejmě proto, že pro ni představuji vzácnost.

Letos, v den svých šedesátých osmých narozenin jsem navštívila Centrum zrakových vad. Věnovala se mi moje nejoblíbenější oční lékařka a vybavila mě všelijakými hračkami, s kterými si občas mohu něco rozluštit. Napadlo mě, když jsem odcházela, zeptat se, jestli zná někoho s mojí diagnózou, kdo v mé věkové skupině ještě něco vidí.

„Ať přemýšlím, jak přemýšlím,“ pravila oční paní lékařka, „nevzpomínám si na nikoho, kdo by po padesátce se shodnou diagnózou ještě viděl. Vypadá to, že patříte do kategorie zázraků!“ ujistila mě paní doktorka, než zavolala dalšího pacienta.

Tak konečně – konečně jsem zařaditelná! A od této chvíle se cítím mnohem lépe.